

Тетяна Б. Кузенко, Наталія В. Сабліна
**МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА**

У статті проведено аналіз розуміння зарубіжними і вітчизняними вченими сутності понять «фінансовий потенціал» і «управління фінансовим потенціалом». Представлено механізм управління фінансовим потенціалом підприємства. Досліджено основні аспекти ефективного управління фінансовим потенціалом підприємства.

Ключові слова: фінансовий потенціал; управління потенціалом; механізм управління; ефективність управління.

Рис. 1. Табл. 2. Літ. 23.

Татьяна Б. Кузенко, Наталия В. Саблина
**МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К УПРАВЛЕНИЮ
ФИНАНСОВЫМ ПОТЕНЦИАЛОМ ПРЕДПРИЯТИЯ**

В статье проведен анализ понимания зарубежными и отечественными учеными сущности понятий «финансовый потенциал» и «управление финансовым потенциалом». Представлен механизм управления финансовым потенциалом предприятия. Исследованы основные аспекты эффективного управления финансовым потенциалом предприятия.

Ключевые слова: финансовый потенциал; управление потенциалом; механизм управления; эффективность управления.

Tetyana B. Kuzenko¹, Nataliya V. Sablina²
**METHODICAL APPROACHES TO ENTERPRISE
FINANCIAL POTENTIAL MANAGEMENT**

The article carries out the analysis of understanding foreign and domestic views on the concepts of "financial capacity" and "financial potential management". The mechanism of enterprise financial potential management is studied in its key aspects of effective management of financial capacity.

Keywords: financial potential; capacity management; management mechanism; management efficiency.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки управління фінансами охоплює всю систему управління підприємствами. Стан фінансів суб'єктів господарювання залежить від їх фінансового потенціалу. У сучасних умовах економіки виникає необхідність використання якісних підходів до управління фінансовим потенціалом суб'єкта господарювання, що пов'язано з наступним. По-перше, управління фінансовим потенціалом передбачає управління ресурсами підприємства, що забезпечує його діяльність. По-друге, ефективне управління фінансовим потенціалом забезпечує реалізацію цілей та напрямів розвитку суб'єкта господарювання. По-третє, фінансовий потенціал закладає основу для діяльності підприємства, а саме, визначення шляхів мінімізації збитків та максимізації прибутків. По-четверте, стан фінансового потенціалу впливає на фінансовий стан не лише окремих підприємств, а й держави в цілому. Таким чином, усі вищеперераховані чинники вказують на необхідність дослідження шляхів управління фінансовим потенціалом суб'єктів господарювання, що вказує на актуальність обраної теми.

¹ Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine.

² Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine.

Аналіз останніх публікацій. Дослідження складових управління фінансового потенціалу підприємства є предметом дослідження провідних учених-економістів. Так В.В. Ковальов [11], Н.С. Краснокутська [12], Т.В. Паєнтко [13], В.В. Прохорова [15], Н.А. Сорокіна [18], Д.Н. Стахно [20], Т.Н. Толстих [22], О.М. Уланова [22] займалися питаннями визначення фінансового потенціалу підприємства. Дослідженню сутності управління фінансовим потенціалом приділяли увагу В.В. Бочаров [5], М.М. Єрмошенко [8], О.В. Ізраїлева [9], Н.С. Краснокутська [12], Г.А. Семенов [17]. Однак питання, пов'язані з удосконаленням методичних підходів до управління фінансовим потенціалом підприємством, залишилися недостатньо опрацьованими. Це, безумовно, підтверджує актуальність проблеми дослідження.

Метою дослідження є уточнення окремих положень у рамках методичного забезпечення процесу управління фінансовим потенціалом підприємств.

Основні результати дослідження. Підприємство представляє собою самостійний господарський суб'єкт, що має право юридичної особи і здійснює виробничу, науково-дослідну та комерційну діяльність з метою максимізації прибутку. В умовах ринкової економіки управління фінансами підприємства охоплює усю систему управління підприємствами. Стан фінансів суб'єкта господарювання залежить від його фінансового потенціалу, що є основою діяльності.

Проблема оцінки та управління фінансовим потенціалом набуває все більшої актуальності. Це зумовлено постійним розвитком економічної, техніко-технологічної, соціальної систем, у складі яких підтримується раціональне співвідношення ресурсів і потреб виробництва, а також факторів виробництва та його структурних елементів.

З метою дослідження терміну «управління фінансовим потенціалом» спочатку визначимо сутність понять «управління» та «фінансовий потенціал».

П. Друкер розглядає управління як особливий вид людської діяльності, що перетворює неорганізований натовп на ефективну цілеспрямовану та продуктивну групу. Тобто, управління є стимулом до змін [6].

І.Т. Балабанов дає визначення управлінню, як процесу розробки та здійснення керуючих дій, що направлені на досягнення цілей підприємств [1].

Інше визначення управлінню дають А.С. Большаков та В.І. Михайлов, які розглядають його як процес оптимального розподілу та руху ресурсів суб'єкта господарювання з визначеною метою, розробленим планом, безперервним контролем результатів роботи [4].

Т.Б. Бердникова вважає, що управління представляє собою вплив на процес, об'єкт чи систему для збереження стійкості чи переходу з одного стану в інший у відповідності до поставлених цілей [2].

Термін «потенціал» означає джерела, можливості, засоби, запаси, що можуть бути використані для вирішення певної задачі, досягнення поставленої мети.

Критеріальні аспекти визначення сутності фінансового потенціалу вітчизняними та зарубіжними науковцями надано в табл. 1.

Виходячи з проведеного аналізу терміну «фінансовий потенціал підприємства», можна зробити висновок, що даний термін досліджувався багатьма науковцями, які охарактеризували його з різних боків.

Таблиця 1. Підходи дослідників до визначення фінансового потенціалу підприємства, авторське групування

Фінансовий потенціал	А.Г. Кайгородов, А.А. Хомякова [10]	В.В. Ковальов [11]	Н.С. Краснокутська [12]	Т.В. Пасенко [13]	Н.А. Сорокіна [18]	М.К. Старовойтов, П.А. Фомін [19]	Д.Н. Стахно [20]	Т.Н. Толстих, О.М. Уланова [22]
Вартість	+							
Ресурси підприємства	+							
Фундамент		+						
Трансформація		+						
Ресурсний потенціал		+						
Результати господарської діяльності		+					+	
Фінансові ресурси			+	+	+		+	+
Економічний потенціал			+					
Максимізація прибутку			+					
Можливості				+				
Комерційні цілі				+				
Приховані активи				+				
Додаткові фінансові джерела					+			
Стратегічні перспективи					+		+	
Інвестиційна привабливість					+			
Відносини						+		
Фінансовий результат						+		
Власний капітал						+		
Ліквідність						+		
Фінансова стійкість						+		
Інвестиційні проекти						+		
Рентабельність						+		
Система управління фінансами						+		
Фінансування							+	
Ефективність використання								+

Якщо узагальнити підходи авторів, то можна визначити фінансовий потенціал підприємства як забезпеченість підприємства фінансовими ресурсами, необхідними для ведення виробничо-господарської діяльності з урахуванням стратегічних перспектив, а також забезпеченість власним капіталом в обсязі, необхідному для ліквідності та фінансової стійкості.

Фінансовий потенціал підприємства відіграє значну роль у формуванні потенціалу підприємства:

- впливає на виробничий потенціал з точки зору вільних фінансових ресурсів, достатності коштів на технологічні інновації;
- впливає на управлінський потенціал через стабільний фінансовий стан для нарощування стратегічного потенціалу, забезпечення прибутковості та рентабельності бізнесу, реалізації ефективних господарських стратегій;

- впливає на ринковий потенціал через фінансові можливості для здійснення маркетингових досліджень, забезпечення гнучкої цінової політики, значної ринкової частки, низьких витрат на збут та доведення продукції до споживача [15].

На основі аналізу літературних джерел надано порівняння визначень «управління фінансовим потенціалом» у табл. 2.

Таблиця 2. Підходи дослідників до визначення управління фінансовим потенціалом підприємства, авторське групування

Управління фінансовим потенціалом	В.В. Бочаров [6]	О.В. Ізраїлева [11]	Н.С. Краснокутська [14]	І.М. Ретіна, О.С. Федонін [16]	Г.А. Семенов [17]
Організаційна структура	+				
Рішення	+				+
Результати	+				
Управлінські цикли					
Збір інформації, її обробка та аналіз					
Порівняння планових та фактичних показників					
Фінансування		+			
Рух фінансових ресурсів		+			
Формування фінансових відносин		+			
Оптимізація фінансових потоків			+		
Збільшення позитивного фінансового результату			+	+	
Стратегії фінансування			+		
Системний процес				+	
Тактичні та стратегічні цілі				+	
Збільшення обсягів виробництва				+	
Оптимізація співвідношення витрат та результатів				+	
Мінімізація ризику				+	
Забезпечення рентабельності діяльності				+	+
Оптимізація грошового потоку				+	
Фінансова рівновага				+	
Ліквідність					+
Фінансова стійкість					+

Кожен з розглянутих підходів до визначення сутності управління фінансовим потенціалом підприємства є правильним та характеризує дане поняття з різних боків.

Спираючись на проведений аналіз, можна зробити висновок, що управління фінансовим потенціалом підприємства представляє собою складний поетапний процес, що передбачає прийняття управлінських рішень з метою оптимізації фінансових і грошових потоків, співвідношення витрат та результатів, а також збільшення позитивного фінансового результату відповідно до обраної стратегії. Управління фінансовим потенціалом здійснюється на осно-

ві визначення тактичних та стратегічних цілей, що полягають у збільшенні обсягів виробництва, мінімізації ризиків, забезпечення рентабельності діяльності, фінансової рівноваги, ліквідності та фінансової стійкості підприємства.

Таким чином, рівень фінансового потенціалу підприємства визначається обсягом та якістю наявних фінансових ресурсів, що є необхідною умовою ведення господарської діяльності. Процес управління фінансовим потенціалом базується на фактичному фінансовому потенціалі та включає декілька етапів. До цих етапів можна віднести аналіз фінансового потенціалу, вироблення управлінських рішень та їх реалізація, порівняння планових та фактичних результатів. Метою управління фінансовим потенціалом є збереження фінансової стійкості, рівноваги та ліквідності, оптимізація грошових потоків, підвищення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.

Отже, управління фінансовим потенціалом підприємства передбачає планування, організацію, контроль забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами для ведення виробничо-господарської діяльності з урахуванням стратегічних перспектив, а також забезпеченість власним капіталом в обсязі, необхідному для виконання умов ліквідності та фінансової стійкості. Визначення фінансового потенціалу та якісне управління ним є однією з першочергових потреб підприємства та умовою забезпечення його ефективної діяльності.

Для сучасних підприємств характерною є динамічна зміна факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ та комплексність вирішуваних задач, що проявляється в єдності економічних, управлінських, соціальних, психологічних та інших аспектів, що в свою чергу зумовлює необхідність використання комплексного системного підходу до управління фінансовим потенціалом підприємства. Звідси виникає необхідність дослідження та використання механізму управління фінансовим потенціалом, що є одним з елементів стратегічного управління фінансово-господарською діяльністю.

Механізм управління фінансовим потенціалом суб'єкта господарювання має включати принципи, мету, задачі, функції механізму, інструменти, необхідні для його реалізації, інформаційну підтримку прийняття рішень відносно напрямів розвитку фінансового потенціалу [7; 14; 20].

Механізм управління фінансовим потенціалом можна описати наступним чином. Фінансовий потенціал підприємства базується на принципах та меті, на нього впливають зовнішні фактори. Внутрішні фактори та фінансовий потенціал пов'язані двостороннім впливом один на одного. З мети випливають задачі. Наступним елементом механізму є комплекс методів управління фінансовим потенціалом підприємства, ефективне використання яких має приводити до стійкого функціонування. Для визначення якості функціонування підприємства використовуються критерії ефективності, що встановлюються відповідно до мети. Якщо результати моніторингу є позитивними, то поставлена мета досягнена та підприємство може підтримувати отриманий результат або встановити нову мету. У випадку, коли результати моніторингу не є позитивними, необхідно повернутись до етапу вибору комплексу методів управління фінансовим потенціалом [20; 23].

Авторська концепція управління фінансовим потенціалом підприємства представлена на рис. 1.

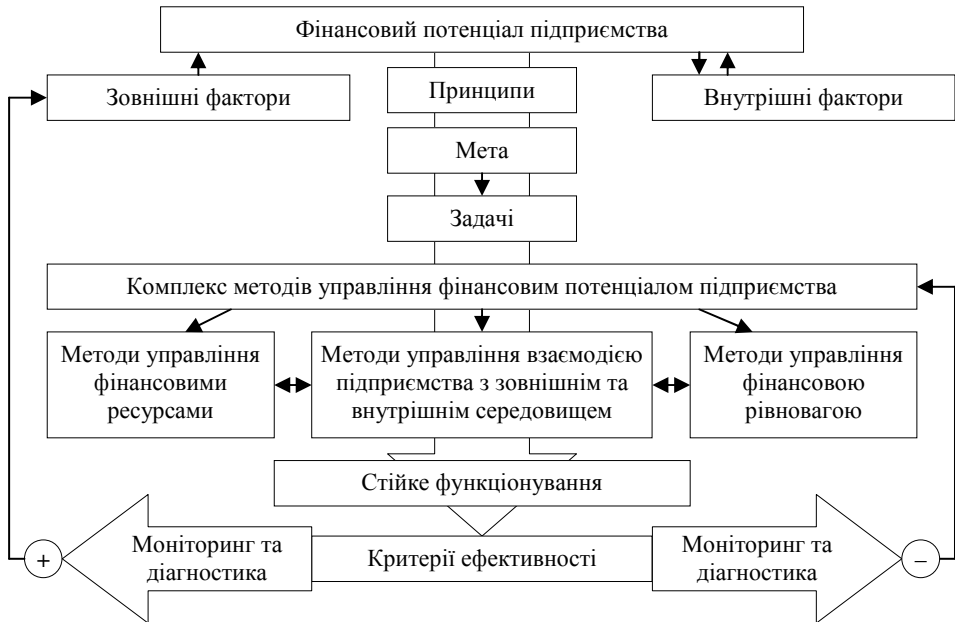

Рис. 1. Концепція механізму управління фінансовим потенціалом підприємства, авторська розробка

Таким чином, механізм управління фінансовим потенціалом підприємства є системою, що забезпечує взаємодію діагностики, регулювання та моніторингу показників, що характеризують абсолютний, нормальний, нестабільний і кризовий типи фінансової стійкості підприємства та дають можливість підвищити ефективність управління фінансовим потенціалом підприємства.

Однією з ключових особливостей механізму управління фінансовим потенціалом підприємства є постійний розвиток.

Оскільки розвиток може бути як прогресивним, так і регресивним, механізм управління потенціалом має бути спрямований на підтримання стабільного зростання елементів управління фінансовим потенціалом.

Задля вдосконалення механізму управління фінансовим потенціалом підприємства використовується структура управління, що максимально сприяє досягненню мети підприємства, враховує вплив зовнішніх та внутрішніх факторів.

Виділяють наступні основні аспекти ефективного управління фінансовим потенціалом:

- оптимальність розподілу фінансових ресурсів, а також дієздатність фінансової системи підприємства;
- досягнення компромісу між вимогами прибутковості, надійності та ліквідності капіталу;
- конкуренція, оскільки через неї підприємства йдуть на ризик нововведень для утвердження своєї позиції на ринку;

- фінансова стійкість є найважливішим компонентом загального сталого розвитку підприємства.

Іншим напрямком удосконалення механізму управління потенціалом є вдосконалення інноваційного процесу, що забезпечує поліпшення структури управління економічними ресурсами та пошук прихованих резервів потенціалу [1; 8].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, для підвищення ефективності управління фінансовим потенціалом необхідно враховувати всі можливі важелі, що матимуть позитивний вплив на управління економічними ресурсами підприємства і його загальний розвиток. Під час трансформаційних процесів в економіці підприємства повинні намагатися розширити і поглибити дослідження в галузі теорії та практики управління економічними ресурсами. Головною функцією управління фінансовим потенціалом підприємства є оптимізація його грошових потоків. Оптимізація грошових потоків представляє собою процес вибору найкращих форм їх організації на підприємстві з урахуванням умов і особливостей здійснення майбутньої господарської діяльності.

1. Балабанов И.Т. Инновационный менеджмент: Учеб. пособ. для вузов. – СПб.: Питер, 2000. – 303 с.
2. Бердникова Т.Б. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия: Учеб. пособие. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 298 с.
3. Бланк И.А. Финансовая стратегия предприятия. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 720 с.
4. Большакова А.С. Менеджмент: Краткий курс. – СПб.: Питер, 2000. – 176 с.
5. Бочаров В.В. Финансовый анализ: Краткий курс. – СПб.: Питер, 2007. – 240 с.
6. Друкер П.Ф. О профессиональном менеджменте. – М.: Вильямс, 2005. – 320 с.
7. Егоров П.В., Сердюк-Копчекчи Ю.В. Концепция механизма управления финансовым потенциалом промышленного предприятия // econindustry.org.
8. Ермошенко М.М., Горячева К.С. Финансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: Монографія. – К.: Національна академія управління, 2010. – 232 с.
9. Израйлева О.В. Управление финансовым потенциалом предприятий сферы обслуживания: Монография. – Челябинск: ЮУрГУ, 2007. – 182 с.
10. Кайгородов А.Г., Хомякова А.А. Финансовый потенциал как критерий целесообразности финансового оздоровления предприятия // Аудит и финансовый анализ.– 2007.– №4 // www.auditfin.com.
11. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры. – М.: Финансы и статистика: 2002. – 560 с.
12. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 352 с.
13. Паентко Т.В. Налоговое регулирование в контексте формирования финансового потенциала на предприятии // Бизнес-информ.– 2009.– №9. – С. 96–98.
14. Пробойв О.А. Формування фінансового потенціалу підприємства: Монографія / НАН України, Інститут економіки промисловості. – Донецьк: Ноулідж, 2010. – 235 с.
15. Прохорова В.В. Економічний розвиток підприємства: теоретико-методологічний аспект: Монографія. – Харків: УкрДАЗТ, 2010. – 523 с.
16. Репіна І.М., Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – 361 с.
17. Семенов Г.А., Яровская О.В. Диагностика финансово-экономического stanu предприятия // Вісник економічної науки України.– 2011.– №1. – С. 137–141.
18. Сорокина Н.А. Финансовый потенциал коммерческой организации как элемент стратегического управления // Власть и управление на Востоке России.– 2009.– №1. – С. 57–66.
19. Старовойтов М.К., Фомин П.А. Особенности оценки потенциала промышленных предприятий // www.cfin.ru.

20. *Стахно Н.Д.* Финансовый потенциал как механизм трансформации ресурсов деятельности организаций рекреационного комплекса // www.pbuv.gov.ua.

21. *Терещенко Э.Ю., Андреева В.Г.* Концепция механизма управления финансовым потенциалом предприятия // *Вісник Донецького національного університету.*— 2012.— №1. — С. 89–93.

22. *Толстых Т.Н., Уланова Е.М.* Проблемы оценки экономического потенциала предприятия: финансовый потенциал // *Вопросы оценки.*— 2004.— №4. — С. 18–22.

23. *Brigham, E.F., Gapenski, L.C.* (1994). *Financial Management: Theory and Practice.* Cusago; New York; San Francisco: Dryden Press. 425 p.

Стаття надійшла до редакції 13.01.2015.